

213. Koroncó, Wesselényi utca

(Győr-Moson-Sopron megye) R?, V, Ró, Á

Takács Károly 2008. január 21–29. között régészeti szakfelügyelet keretében 66 objektumot dokumentált Koroncón; a Wesselényi utca meghosszabbításában húzott 60 cm széles közműárokban. A további közművesítési munkálatok előtt megelőző feltárást végeztünk március 25. és április 30. között. A 7 m széles, mintegy 350 m hosszú sávban, illetve a közművekhez kapcsolódó bekötésekben 232 objektumot tártunk fel. A szelvény ÉNy-i végében az objektumok elfogytak, itt egy vastag, futóhomokos réteg esetleg a korábban mélyebb terület későbbi (középkori?) feltöltődésére utalhat. A feltárási terület másik, DK-i végén szintén nem jelentkeztek objektumok, ez a terület egy sötétbarna, leletanyagot nélkülöző réteg tanúsága szerint időszakosan víz alá kerülhetett és megtelepedésre alkalmatlan volt.

A feltárt objektumok egy jelentős csoportja a korai vaskorra keltezhető. Egy földbe mélyített épület (ház?, műhely?) mellett nagyszámú méhkas alakú tárolóverem került elő. A bennük talált nagy mennyiségű patics alapján felszíni építmények meglétével számolhatunk. A kerámiaanyag a telepet a HaC-periódusra keltezi. Számos nehezen datálható őskori (nagyobb részt bizonyára vaskori) objektum mellett egy gödör korábbi időszakra, nagy valószínűség szerint a rézkorra keltezhető.

A római kort 2 földbe mélyített ház, 2 kút, néhány gödör és számos árok (köztük egy nagy cölöpökkel ellátott kerítőárok) képviseli. A leletanyag – terra sigillaták, festett kerámia, nagyméretű hombártöredékek, egygombos erős profilú fibula – az 1–2. századra datálható, ezt a kelteztést erősíti meg 2 szórvány érem is (Domitianus, Hadrianus).

Két kisméretű, négyzet alakú, földbe mélyített ház a korai Árpád-korra (10–11. sz.) keltezhető. Az egyik tengelyben található cölöplyuk-pár, a DK-i sarokban kialakított, kis kövekből álló tűzhely ezeket az építményeket a győri vagongyárban dokumentált úgynevezett „kisházak periódussal” párhuzamosítja.

Az Árpád-kor fejlettebb szakaszából (12–13. sz.) származó objektumok – elsősorban szabadtéri tüzelőgödrök, kisebb gödrök és árok – szórványosan a teljes területen megtalálhatók voltak.

Munkatársak: Molnár Attila, Pesti Krisztina régészek, Szalai Gábor, Tóth Péter régésztechnikusok.

NAGY ANDREA

214. Kozármisleny, Botos-dűlő, Pécsi utca

(Baranya megye) Ró

2008. június 30-án bejelentés alapján helyszíni szemlét tartottam a régészeti lelőhelyként számon tartott római villához tartozó területen (Hrsz.: 0173/44), ahol a pataktól É-ra, a volt fatelepen épületalapozás nyomait találtuk. Az alapok részben a korábban mesterségesen feltöltött lejtő D-i oldalába kerültek, részben pedig cölöpalapok voltak (16 db). Bár a lejtőből kiszedett föld

meddőhányójában is előfordultak szórvány cserepek, feltételezésünk szerint a cölöpgödrök D-i sora került olyan mélyre, hogy a római maradványokat elérje. Innen már nemcsak cserepek, hanem kövek tegulák és freskódarabok is előkerültek. Július 9-én újabb helyszíni ellenőrzést végeztem, s megállapítottam: a római villa központi épületeinek É-i része valószínűleg benyúlik a telek D-i része alá. Ugyanígy a környező telkeken számíthatunk római jelenségekre.

GÁBOR OLIVÉR

215. Köny, Proletár-dűlő II.

(Győr-Moson-Sopron megye) U, LT, Ró, Á

2008. október–december folyamán megelőző feltárást végeztünk a 85. sz. főút Enesét elkerülő szakaszának nyomvonalára eső 2. sz. lelőhelyen: 5046 m²-en felületen 327 jelenséget találtunk.

A legkorábbi leletek az *újkőkori* dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrája idejéből származnak. A kb. 7000 évvel ezelőtti település nyomai mellett 3 hasonló korú sír is napvilágra került. Az egyik esetben a testet háton fekvő (lábszárcsontjait a combcsontok alá hajlították, fejét feltehetőleg alátámasztották) testhelyzetben helyezték el az ovális alakú sírgödörben. Mellékletei közül kiemelendő a medence bal oldalán elhelyezett kis bögre, a bal felkar külső oldalán talált tálka.

A másik esetben a csontváz bal oldalán fekvő, zsugorított helyzetű volt. Felsőteste állatjárás által bolygatott, edénymelléklete(i) töredékesek voltak. A harmadik esetben egy sekély, kerek szájnnyílású, méhkas alakú tárológödörben bukkantunk egy bal oldalán fekvő, erősen zsugorított testhelyzetű csontvázra.

A *késő kelta* (Kr. e. 1. sz. második felétől időszámításunk kezdetéig) ill. a *késő római* korból (Kr. u. 4. sz.) félig földbe mélyített, téglalap alakú házakat tártunk fel. Az *Árpád-kort* (12–13. sz.) pedig szintén településjelenségek képviselték. A régészeti objektumokból állatcsontok, kagylóhéjak, csont- és kőeszközök, kerámiatöredékek kerültek elő. A római kori ház betöltésében egy bronzfibula ill. egy csontfésű töredékét is megtaláltuk.

VARGA KRISZTINA

216. Környe, Alkotmány utca 2–4.

(Komárom-Esztergom megye) Ró

2008. július 28. és augusztus 6. között folytattuk a környei késő római erőd feltárást. A helyszín a környei Polgármesteri Hivatal udvara volt (Hrsz.: 283), az Alkotmány utca 4 sz. alá eső részen.

Egy É–D irányú 1,5 m széles árokkal folytattuk a munkát, a tavalyi árokhoz csatlakozva É felé. A késő római kori planír felszínét azonosítottuk, akár a korábbi években. Két helyen mutatkozott egy-egy sor kő 3 illetve 2 m szélességben. A D-i szélesebb kőszornál egy K-i irányú keresztszondát nyitottunk, amelyben ugyanaz mutatkozott, valamint Ny-ra 3 m-re egy kisebb árokkal

ellenőriztük a kősor folytatását. A 3 m széles kősor feltehetőleg a környei késő római erőd É-i falának maradványa, amelyet a planírrétegre raktak és legfeljebb vályogfal-alapozásnak volt elegendő. Tőle északabbra 8 m-re az átlag 2 m széles következő kősor tengelyiránya ÉK–DNy volt, így a rekonstrukciós alaprajzzal összehasonlítva egy kaputorony maradványaként azonosítható. Ívének belső; azaz É-i felén keményre döngölődött mészes járószint bontakozott ki. Egy 5×4 m-es szelvényt is nyitottunk a hivatalépület Ny-i falától 1 m-re. Egy K–Ny irányú 40 cm széles egy sor kőből álló vályogfal-alapozás került elő, amelyet a planírrétegre raktak. A szelvény Ny-i szélén a planírrétegben egysoros vályogfal-alapozás széle mutatkozott, a kövek között mésztörmelékekkel.

A leletanyag principatus-kori kerámia nagy változatosságban, mind a planírból. Ezenkívül a Kr. u. 1. sz. végétől a 3. sz. közepéig terjedő időszakból ezüstdenariussok és egy sestertius került elő. Az árokból a falalapozás töredékéből két 4. sz. eleji antoninianus került elő.

SZABÓ ÁDÁM

217. Körösújfalú határa

(Békés megye) U, R, B, Sza, A, Á

2008. október 31. és november 26. között régészeti feltárásokat végeztünk a Komádi-10 és a Körös-1 gázkutak közötti vezeték nyomvonalát érintett lelőhelyeken, a nyomvonal 6 m szélességében.

Jákó-dűlő (MRT 4. lh.): A tiszapolgári kultúra néhány gödre került elő. A kerámiaanyagot a jellegzetes bütyökfülek jellemezték. A kerámia mellett őrlőkövet és agyagnehezéket találtunk. A szórványos telepjelenségek megfelelnek a kultúráról alkotott eddigi ismereteinknek, miszerint kisméretű településeiket állattenyésztő életmódjuk következtében rövid használat után felhagyták. A lelőhely É-i végében több egymás mellett futó párhuzamos késő avar árok került elő, melyek közül néhány karám(ok) része lehetett. A kerámiaanyag a szokásos formát mutatta: homokkal soványított, kézi korongon formált, hullám- és egyenes vonalkötegekkel díszített fazekak és nagyobb edények töredékei. Az egyik házban az edénytöredékek mellett egy egész alsó malomkő, több épületben fenőkö került elő. Összesen 36 objektumot tártunk fel.

Kelemen-tanya: A neolitikus AVK kultúra 12 objektuma került elő, közöttük egy félköríves árokszakas is.

Makkos I. (MRT 11. lh.): Itt 11 recens és bizonytalanul jelentkező objektumot találtunk, utóbbiak régészeti volta is kétséges.

Papp-tanya (MRT 39. lh.): A neolitikus AVK objektumok kizárólag a szelvény Ny-i felében kerültek elő. A leletanyag a többi időszakhoz képest bőséges volt. A legnagyobb mennyiségben szerves soványítású durva kerámia került elő, melynek falát körömcsípésekkel, schlickwurffal és a peremét ritkán ujbenyomkodással díszítették. Az egyik nagyobb edényhez tartozó töredéken plasztikus meander minta látszott. A finomkerámiát kisebb, belülről

kinyomott bütyökkel, perem alatti tűzdeléssel, ferde, valamint hosszabb függőleges bekarcolással díszítették. A kerámián kívül néhány obszidiáneszköz és egy oltártöredék származott ebből a korszakból.

A középső bronzkori gyulavarsándi kultúra objektumait kizárólag ezen a lelőhelyen találtuk meg. A korszakból egy nagyobb gödör csoport és néhány további gödör mellett egy 11 bögréből álló edénydepó került elő. Az egyetlen valószínűleg felszínre épült cölöpvázás épület is ebbe az időszakra tartozhatott, habár a cölöplyukakban leletet nem találtunk. A korszakhoz tartozó objektumokból gazdag kerámiaanyagot gyűjtöttünk. A leggyakoribb forma az egyfűlű bögre volt. Az edények hasát spirális, vagy egyenes kannelúrákkal díszítették, jellemző volt a körülárcolt bütyök és a turbántekercs használata is. A mindennapokban használt edények mellett több miniatúr, gyakorlati használatra alkalmatlan edények is találtunk. Ezek mellett fedőket, hordozható tűzhelyek töredékeit, kocsimodellek kerekeit, orsógombokat találtunk.

Ezen a lelőhelyen 11 szarmata sír is előkerült. Tájolásuk D vagy DK. Kettő kivételével mindet kirabolták. A legtöbb esetben néhány szétdobált csontot hagytak a sírokban, de üres sírgödöröt is találtunk. A megmaradt mellékletek nem voltak különösen gazdagok. A férfisírokban vaskés, vascsat, a női sírokban bronzfibula, üveg-, és karneolgyöngyök, a gyereksírokban edény, mészkő ill. lecsapott sarkú karneolgyöngyök, az egyik sírban római bronzérme került elő.

Szelvényünk 8 késő avar házat is érintett, melyből kettő a tavasz folyamán feltárt Körös-1 Okány-1 gázkutak közötti vezeték nyomvonalában lévő szelvényben is jelentkezett. A házak földbe mélyítették, a magasabb fekvésű helyeken szorosan egymás mellett helyezkedtek el. Tetőszerkezetük változatos lehetett. Csupán egy épület esett hiánytalanul a szelvényünkbe, itt nyílt lehetőség a szerkezet teljes megfigyelésére, a cölöplyukak itt a ház rövidebbik tengelyének a végein helyezkedtek el. Más esetben úgy tűnt, mindkét tengely végeiben voltak cölöplyukak, vagy a hagyományos ágasfás-szelemen szerkezetet a házak sarkaiban álló cölöpökkel egészítették ki. A házakban kemencét nem találtunk, de több esetben a ház gödre valamelyik sarok közelében kitüremkedett, itt sejthetjük a kemencét, de sem köveket, sem égett agyagot, sem átégett kemencealjat nem találtunk. Minden házban volt viszont a középtájon egy tűzhely. A házakon kívül egy árok tartozott még ebbe a korszakba. Egy kiégett falú méhkas alakú verem is előkerült, melyben azonban leletanyag nem volt, de az avar házak közelében helyezkedett el. (Ezen a lelőhelyen a 2008 tavaszán a Körös-1 és Okány-1 gázkutak közötti vezeték nyomvonalában folyó, a mi szelvényünkkel érintkező ásatás számozását folytattuk.)

Tóth-tanya: A lelőhelyen 15 objektumot tártunk fel, többségük a neolitikus AVK kultúra kisebb-nagyobb amorf gödre volt. Egyetlen objektum képviselte az Árpád-kort, melyből néhány homokkal soványított, kézi